

XÂY DỰNG DÂN CHỦ Ở TỔ CHỨC CƠ SỞ ĐẢNG CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN TRUNG QUỐC ĐẦU THẾ KỶ XXI ĐẾN NAY

TRẦN ÁNH TUYẾT*

Tóm tắt: Từ những năm đầu thế kỷ XXI đến nay, Đảng Cộng sản (ĐCS) Trung Quốc đã đề ra một số chủ trương, đường lối và biện pháp nhằm xây dựng hoàn thiện chế độ dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng. Cụ thể là tăng cường coi trọng việc bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên, tiếp tục thực hiện hoàn thiện chế độ bầu cử dân chủ, tăng cường thực hiện kết hợp giám sát trong và ngoài đảng, tiếp tục nâng cao trình độ quyết sách dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng. Mặc dù đã đạt được một số kết quả bước đầu nhưng cũng vẫn còn những tồn tại như: tính công khai minh bạch chưa cao, chưa tạo được bầu không khí thực sự dân chủ, trình tự thực hiện dân chủ chưa được chuẩn hóa, phương thức giám sát bấp méo.

Từ khóa: Dân chủ, tổ chức cơ sở đảng, Đảng Cộng sản Trung Quốc

Phát triển dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng (TCCSD) là tiền đề quan trọng để phát triển dân chủ trong đảng và có ý nghĩa tích cực thúc đẩy quá trình xây dựng nền chính trị dân chủ XHCN. Do vậy, ĐCS Trung Quốc đã xác định việc phát triển dân chủ ở TCCSD là nhiệm vụ hàng đầu trong công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng hiện nay, cũng là để góp phần nâng cao hơn nữa năng lực, vai trò cầm quyền của Đảng. Kể từ đầu thế kỷ XXI, ĐCS Trung Quốc đã đề ra một số chủ trương, đường lối và triển khai thực hiện một số biện pháp như sau:

1. Đảng Cộng sản Trung Quốc triển khai thúc đẩy dân chủ ở TCCSD từ Đại hội XVI đến nay

Từ Đại hội XVI đến nay, đứng trước tình hình trong và ngoài nước diễn biến ngày càng phức tạp, cùng với việc đi sâu cải cách thể chế kinh tế, yêu cầu cải cách thể chế chính trị ngày càng cấp thiết, thể hệ lãnh đạo thứ 4 và thứ 5 của ĐCS Trung Quốc đã kế thừa tư tưởng dân chủ của chủ nghĩa Mác và các nhà lãnh đạo ĐCS Trung Quốc tiền nhiệm, chú trọng xây dựng chế độ dân chủ trong đảng, xây dựng chủ thể dân chủ trong đảng và đường

* ThS. Viện Nghiên cứu Trung Quốc

lối thực hiện dân chủ trong đảng, v.v.... Trong đó, đặc biệt chú trọng đến xây dựng dân chủ ở TCCSĐ, “coi việc tăng cường xây dựng dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng là nền tảng, thiết thực thúc đẩy dân chủ trong đảng”⁽¹⁾

Tăng cường coi trọng bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên ở TCCSĐ

Đại hội XVI ĐCS Trung Quốc lần đầu tiên đã đưa ra: “Dân chủ trong Đảng là sinh mệnh của Đảng”⁽²⁾, coi việc bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên làm trọng tâm, từ đó, đổi mới cơ chế, thể chế, xây dựng kiện toàn chế độ dân chủ trong đảng trên cơ sở phản ánh được đầy đủ ý nguyện mong muốn của đảng viên và tổ chức đảng. Đây là lần đầu tiên giá trị của dân chủ được thể hiện rõ nhất và đã mở ra thời kỳ xây dựng chế độ dân chủ ở TCCSĐ một cách toàn diện hơn. Đại hội đã chỉ rõ, dân chủ ở cấp cơ sở trong đảng là nền tảng của dân chủ trong đảng, cũng là nền tảng và điểm tiếp xúc quan trọng để xây dựng và phát triển dân chủ chính trị XHCN, là thực hiện đường lối cơ bản để đảng viên tham gia vào các công việc của đảng, thực hiện quyền dân chủ, trực tiếp tham gia vào thực tiễn dân chủ trong đảng.

Năm 2004, ĐCS Trung Quốc ban hành *Điều lệ bảo đảm quyền lợi của Đảng viên ĐCS Trung Quốc*, từng bước hoàn thiện các biện pháp cụ thể bảo đảm quyền lợi của đảng viên, làm rõ trách nhiệm, từ đó làm cho tổ chức đảng và cán bộ lãnh đạo

các cấp không xâm phạm quyền lợi dân chủ của đảng viên⁽³⁾. Việc hình thành không khí dân chủ trong đảng, thực sự phát huy quyền dân chủ của đảng viên chính là phải đảm bảo đảng viên được nói lên suy nghĩ, ý nguyện của mình, nguyên tắc chỉ một người đứng đầu được phát ngôn và ra quyết định không còn phù hợp. Bên cạnh đó, vấn đề thực hiện chế độ công khai công tác đảng ở TCCSĐ cũng được chú trọng hơn. ĐCS Trung Quốc đã ban hành *Ý kiến về việc công khai công tác đảng ở tổ chức cơ sở đảng*, từng bước hình thành chế độ thông báo tình hình liên quan trong đảng, chế độ trưng cầu ý kiến của đảng viên khi cần đưa ra quyết sách hay quyết định quan trọng, đồng thời tăng cường xây dựng ban lãnh đạo ở tổ chức cơ sở, thực hiện chế độ việc đảng viên định kỳ đánh giá các thành viên ban lãnh đạo ở tổ chức cơ sở đảng. Việc xây dựng chế độ này đã sáng tạo nên một hình thức mới trong xây dựng chế độ dân chủ ở TCCSĐ, tăng cường công khai minh bạch trong công tác của TCCSĐ, bảo đảm quyền dân chủ cho đông đảo đảng viên.

Năm 2005 trong hoạt động giáo dục tính tiên tiến của người đảng viên ĐCS Trung Quốc với nội dung chủ yếu là thực hiện tư tưởng quan trọng “Ba đại diện” đã chỉ rõ: “Đảng viên là chủ thể của Đảng”. Đây là lần đầu tiên ĐCS Trung Quốc đưa ra mệnh đề này. Đến năm 2007, báo cáo Đại hội XVII đã đưa ra yêu cầu

cụ thể đối với việc phát triển dân chủ ở TCCSĐ của ĐCS Trung Quốc, đó là: “Tôn trọng vai trò chủ thể của đảng viên, bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên, thúc đẩy công khai công tác đảng, hình thành môi trường thảo luận dân chủ trong đảng”⁽⁴⁾. Điều này cho thấy nhận thức của ĐCS Trung Quốc về vai trò chủ thể của đảng viên đã được nâng cao hơn, bảo đảm vai trò chủ thể của đảng viên là vấn đề then chốt trong việc xây dựng chế độ dân chủ ở TCCSĐ.

Đến Đại hội XVIII, ĐCS Trung Quốc đã tiếp tục chỉ ra: “Mở rộng dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng, hoàn thiện qui chế đảng viên định kỳ thực hiện đánh giá lãnh đạo ở cơ sở, đẩy mạnh các biện pháp như khuyến khích đảng viên tham dự các cuộc họp đảng ủy ở cơ sở, tham dự đại hội đại biểu và các cuộc họp ở đảng ủy cùng cấp, tăng cường nguyên tắc dân chủ và minh bạch trong sinh hoạt đảng”⁽⁵⁾, nhằm quán triệt theo yêu cầu của Đại hội XVIII là “kiện toàn qui chế bảo đảm quyền lợi của Đảng viên, tạo bầu không khí chính trị dân chủ thảo luận, môi trường cơ chế giám sát dân chủ, thực hiện quyền được biết thông tin, quyền tham gia, quyền bầu cử và giám sát”⁽⁶⁾. Những năm gần đây, rất nhiều địa phương đã thực hiện công khai công tác đảng ở cấp huyện, thực hiện bầu cử trực tiếp ở hương trấn, tổ chức họp đảng tạo bầu không khí nói chuyện chân thành dân chủ, các lãnh đạo chủ chốt của địa phương

thông qua kênh truyền hình báo cáo tình hình công tác, học tập, sinh hoạt và việc thực hiện nhiệm vụ chính trị, trực tiếp tiếp nhận chất vấn của đảng viên và quần chúng. Những việc làm trên đã cụ thể hoá 4 quyền bao gồm quyền được biết thông tin, quyền tham gia, quyền bầu cử và quyền giám sát của đảng viên, góp phần thực hiện mục tiêu bảo đảm vai trò chủ thể của đảng viên.

Tiếp tục hoàn thiện chế độ bầu cử dân chủ

Hội nghị Trung ương 4 khoá XVI ĐCS Trung Quốc đã thông qua *Quyết định của ĐCS Trung Quốc về tăng cường xây dựng năng lực cầm quyền* và đề ra “từng bước mở rộng phạm vi bầu cử trực tiếp thành viên ban lãnh đạo của tổ chức cơ sở đảng”⁽⁷⁾. Tiếp đó, Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc tiếp tục chỉ rõ: “Hoàn thiện chế độ bầu cử trong đảng, mở rộng thích hợp phạm vi và tỷ lệ đề cử có số dư và bầu cử có số dư”⁽⁸⁾, “thúc đẩy biện pháp kết hợp việc các thành viên ban lãnh đạo ở tổ chức cơ sở đảng do đảng viên và quần chúng công khai đề cử với tổ chức đảng cấp trên đề cử, từng bước mở rộng phạm vi bầu cử trực tiếp ban lãnh đạo tổ chức cơ sở đảng, mở rộng mô hình làm đa dạng việc thực hiện dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng”⁽⁹⁾.

Từ đó, ĐCS Trung Quốc đã đề ra các biện pháp cụ thể không ngừng mở rộng phạm vi và tỷ lệ bầu cử có số dư, đồng

thời đổi mới phương thức đề cử các ứng viên. Từ Đại hội XVI đến nay, hàng loạt các TCCSĐ ở các địa phương trong cả nước đã thí điểm trực tiếp bầu bí thư đảng ủy, ở cấp thôn thực hiện phương thức “*đề cử 2 chọn 1*”, dựa trên việc đảng viên và quần chúng công khai đề cử ứng viên, sau đó thông qua việc tổ chức Đại hội đảng bầu trực tiếp bí thư chi bộ; ở các hương trấn đã thực hiện thí điểm hình thức “*cùng đề cử và bầu trực tiếp*”** để bầu ra bí thư đảng ủy và các ủy viên cũng như ủy viên ban kỷ luật ở hương trấn, góp phần thúc đẩy việc mở rộng dân chủ trong đảng. Đến năm 2010, ĐCS Trung Quốc ban hành *Điều lệ công tác của tổ chức cơ sở đảng và các cơ quan nhà nước của ĐCS Trung Quốc* và đưa ra những yêu cầu cụ thể là phải kiên trì nguyên tắc tập trung dân chủ, hoàn thiện chế độ dân chủ ở TCCSĐ. Trong đó, Điều 21 qui định đổi mới phương thức đề cử người ứng cử danh sách ban lãnh đạo ở TCCSĐ của cơ quan, hoàn thiện phương pháp bầu cử, qui phạm trình tự bầu cử, phương thức bỏ phiếu và giới thiệu người ứng cử. Thực hiện việc bầu cử ban lãnh đạo TCCSĐ tại cơ quan thông qua biện pháp kết hợp giữa các đảng viên và quần chúng trong cơ quan trực tiếp lựa chọn giới thiệu và tổ chức đảng cấp trên giới thiệu, thúc đẩy mở rộng phạm vi bầu cử trực tiếp ban lãnh đạo của TCCSĐ tại cơ quan đối với đảng viên, bảo đảm quyền dân chủ và vai trò

chủ thể của đảng viên, thực hiện quyền được biết và quyền tham gia, quyền bầu cử, quyền giám sát các công tác đảng tại TCCSĐ của đảng viên⁽¹⁰⁾.

Đến Đại hội XVIII, ĐCS Trung Quốc đã chỉ rõ: “Quán triệt đúng đắn toàn diện phương châm dân chủ, công khai, cạnh tranh, lựa chọn những người ưu tú, mở rộng dân chủ trong công tác cán bộ, nâng cao chất lượng dân chủ, hoàn thiện phương thức đề cử cán bộ mang tính cạnh tranh...”⁽¹¹⁾ Báo cáo Đại hội XVIII cũng nhấn mạnh: “Hoàn thiện qui chế bầu cử trong đảng, qui phạm bầu cử có số dư và danh sách đề cử có số dư, hình thành trình tự và môi trường thể hiện được đầy đủ ý nguyện của người bầu cử”⁽¹²⁾. Trên thực tế, ĐCS Trung Quốc đã tiến hành dân chủ trong bầu cử. Ngay từ khâu đầu tiên giới thiệu danh sách đề cử phải được đa số tổ chức cơ sở và đảng viên giới thiệu, sau đó tổ chức khảo sát lấy ý kiến danh sách thực tế và lấy ý kiến cạnh tranh có số dư nhằm so sánh cũng như để các đảng viên phát huy quyền lựa chọn. Sau khi khảo sát lấy ý kiến, tiến hành công khai danh sách ứng cử viên, nếu như đảng viên và quần chúng có phản ánh thì phải điều tra, nếu đúng có vấn đề thì phải điều chỉnh. Bước tiếp theo là tổ chức họp công khai xác định người ứng cử chính thức theo phương thức bỏ phiếu và cuối cùng là tổ chức đại hội đại biểu hay hội nghị đại biểu để tiến hành bầu cử cạnh tranh có số dư, căn cứ theo

qui định của *Điều lệ đề cử, lựa chọn và bổ nhiệm cán bộ lãnh đạo đảng* và qui định của điều lệ đảng. Qua qui trình thực hiện bầu cử trên đã thể hiện rõ vai trò chủ thể của đảng viên, bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên⁽¹³⁾. Trong quá trình bầu cử đại biểu cho Đại hội XIX vừa qua, Trung ương ĐCS Trung Quốc yêu cầu, việc đề cử danh sách đại biểu phải bắt đầu từ cơ sở, tất cả TCCSĐ và đảng viên đều phải tham gia, tỷ lệ đảng viên tham gia bầu cử vừa qua đạt tới 99,2%, tăng so với Đại hội XVIII 1,2 điểm %. Trung ương còn nhấn mạnh, bầu cử đại biểu đại hội XIX cần chú trọng nâng cao chất lượng và hiệu quả dân chủ trong đảng. Các đơn vị bầu cử phải quán triệt thực hiện yêu cầu của Trung ương, tôn trọng vai trò chủ thể của đảng viên, bảo đảm quyền dân chủ của đảng viên, tích cực tạo điều kiện để đảng viên tham gia một cách có trình tự, thực hiện bầu cử có số dư, tỷ lệ bầu cử có số dư tương đương là 15%⁽¹⁴⁾. Việc thực hiện bầu cử mang tính cạnh tranh theo phương thức bầu công khai là sự kết hợp giữa nguyên tắc đảng quản cán bộ và nguyên tắc quần chúng công nhận.

Tăng cường thực hiện kết hợp giám sát trong và ngoài đảng

Tháng 2-2004, ĐCS Trung Quốc đã ban hành *Điều lệ giám sát Đảng*, thể hiện sự coi trọng việc giám sát đảng. Đảng viên thực hiện quyền giám sát của mình

đồng thời cũng phải chịu sự ràng buộc giám sát dân chủ, đặc biệt đối tượng trọng điểm được xác định chính là các cán bộ lãnh đạo, người chịu trách nhiệm tại các cơ quan, đơn vị. Thực hiện xây dựng và hoàn thiện chế độ giám sát thông qua cơ chế phân công trách nhiệm, báo cáo tình hình quan trọng, giám sát tuần tra, giám sát dư luận, tư vấn và chất vấn, v.v... Quá trình tham gia giám sát ở TCCSĐ còn dựa trên chế độ sinh hoạt dân chủ của đảng viên, nâng cao hiệu quả thực hiện tự phê bình và phê bình của đảng viên, tăng cường quản lý, giám sát cán bộ nghiêm khắc theo yêu cầu của Trung ương ĐCS Trung Quốc phải quán Đảng. Tháng 1-2005, ĐCS Trung Quốc ban hành *Cương yếu xây dựng kiện toàn cơ chế trừng trị phòng chống tham nhũng trên cơ sở coi trọng giáo dục, chế độ và giám sát* để thực hiện chống tham nhũng làm trong sạch đội ngũ cán bộ đảng viên trong tình mới. Sau đó, Trung ương ĐCS Trung Quốc quyết định thành lập Ban Phòng chống tham nhũng quốc gia (năm 2007), Tiêu ban lãnh đạo tuần tra giám sát Trung ương (năm 2009) và từng bước tăng cường phát huy vai trò giám sát của các cơ quan giám sát kỷ luật thường trú, v.v... thể hiện rõ nét việc giám sát dân chủ trong đảng đã được mở rộng và đi vào chiều sâu. Đến Đại hội XVIII, Tập Cận Bình đã nhiều lần nhấn mạnh, phải tăng cường giám sát và hạn chế trong thực thi quyền lực, để thực sự đưa quyền

lực vào khung qui chế, hình thành cơ chế phòng chống, răn đe trừng phạt để không vi phạm cũng như không dám vi phạm, cơ chế bảo đảm để không dễ dàng sai phạm. Ông cho rằng, “phải kiện toàn cơ chế giám sát và hạn chế trong thực thi quyền lực, có quyền là phải có trách nhiệm, là phải chịu sự giám sát, đánh mất vai trò là phải bị truy cứu trách nhiệm, phạm pháp phải bị truy cứu, bảo đảm quyền lực được nhân dân giao cho là để phục vụ vì lợi ích của nhân dân”, “tổ chức đảng các cấp phải hiểu rõ, tăng cường xây dựng đảng trong sạch, tăng cường giám sát cán bộ là yêu quý cán bộ. Nếu như không làm tốt việc này là vô trách nhiệm với đảng với nhân dân và cả với các cán bộ”⁽¹⁵⁾. Việc Tập Cận Bình đề cao vấn đề cần phải xây dựng hình thành cơ chế điều tiết, hạn chế quyền lực có hiệu quả, khoa học cho thấy tầm quan trọng và tính cấp thiết trong việc xây dựng cơ chế giám sát và hạn chế quyền lực để thực hiện đi sâu cải cách thể chế chính trị, mở rộng dân chủ, qui phạm về thực thi quyền lực, mục tiêu là phòng chống tham nhũng và các thói hư tật xấu, làm trong sạch đảng, bảo đảm quyền lực được nhân dân giao cho là để phục vụ vì lợi ích của nhân dân. Bảo đảm giữa sự lãnh đạo của TCCSĐ và sự tự trị của quần chúng nhân dân ở cơ sở phải có một cơ chế hiệu quả gắn liền với nhau, phát huy sức mạnh to lớn được hợp lại từ hai phía, từ đó, thúc đẩy dân chủ ở cơ sở⁽¹⁶⁾.

Nhìn chung, đến nay, hầu hết các TCCSĐ đã thực hiện quy định giám sát trong đảng, dựa trên tình hình thực tế để đưa ra biện pháp hiệu quả, cố gắng đẩy lùi các hiện tượng như đảng viên không được bảo đảm quyền giám sát và không phát huy hết tác dụng của việc giám sát. Việc thực hiện “Hoạt động thực tiễn giáo dục đường lối quần chúng”, hoạt động giáo dục “Tam nghiêm, tam thực” và giáo dục chuyên đề “Hai học, một làm” thúc đẩy mạnh mẽ việc công khai công tác đảng để cán bộ đảng viên và quần chúng nhân dân tham gia rộng rãi, thực hiện giám sát dân chủ, bày tỏ quan điểm và đưa ra kiến nghị.

Tiếp tục nâng cao trình độ quyết sách dân chủ ở TCCSĐ

Từ Hội nghị Trung ương 4 khóa XVI, ĐCS Trung Quốc đã thực hiện việc lấy ý kiến trưng cầu vấn kiện Hội nghị tới mỗi đảng viên, để mỗi đảng viên có thể đưa ra ý kiến của mình, tập trung trí tuệ của toàn đảng. Đồng thời, TCCSĐ các cấp thực hiện mở rộng trưng cầu ý kiến của đảng viên và quần chúng nhân dân đối với các vấn đề quan trọng liên quan đến lợi ích của đông đảo nhân dân. Cụ thể như một số khu vực ở Quảng Tây đã thực hiện chế độ “Nhất tổ lưỡng hỏi”, nghĩa là vấn đề cấp thiết liên quan đến quần chúng nhân dân đều do chi bộ triệu tập cuộc họp thảo luận với toàn thể nhân dân trong thôn. Bên cạnh đó, Đảng ủy ở TCCSĐ cũng thực hiện chế độ biểu quyết

ghi danh khi ra quyết sách quan trọng và chế độ truy cứu trách nhiệm khi quyết sách có sai sót, nâng cao trình độ quyết sách của TCCSB. Hơn nữa, về mặt thực hiện thúc đẩy cơ chế quyết sách dân chủ, ĐCS Trung Quốc đã dần kiện toàn chế độ họp nghị sự của đảng viên trên cơ sở quán triệt chế độ tập trung dân chủ. Không chỉ triệu tập họp nghị sự theo định kỳ, mà đối với các vấn đề và quyết sách quan trọng, TCCSB đều tiến hành thảo luận tập thể và biểu quyết tập thể, thực hiện đúng nguyên tắc có việc là thảo luận.

Thêm vào đó, từ Đại hội XVII tới nay, theo yêu cầu của Trung ương ĐCS Trung Quốc, tiếp tục tiến hành cải cách và hoàn thiện chế độ Đại hội đại biểu nhân dân, chế độ thường nhiệm đại hội đại biểu, chế độ hợp tác đa đảng và hiệp thương chính trị, chế độ tự trị quần chúng ở cơ sở, v.v.... Đặc biệt, nhiều nơi đã tích cực tiến hành thí điểm thực hiện chế độ thường nhiệm Đại hội đại biểu ở hương trấn. Từ trước đến nay, vai trò của đại biểu đảng chỉ thể hiện trong mấy ngày tổ chức đại hội nhưng sau khi các hương trấn thực hiện chế độ thường nhiệm đã làm cho đại biểu đảng tham gia tích cực hoạt động công tác trong suốt nhiệm kỳ⁽¹⁷⁾.

Từ Đại hội XVIII, ĐCS Trung Quốc tăng cường hơn nữa việc xây dựng vững chắc quan điểm quần chúng, xây dựng và hoàn thiện các chế độ như điều tra dân ý, khơi thông và mở rộng kênh tìm hiểu tình hình xã hội, ý kiến của nhân dân, không

ngừng thúc đẩy việc đảm bảo quyền tham gia quyết sách dân chủ, quản lý dân chủ và giám sát dân chủ theo pháp luật của quần chúng nhân dân. Hội nghị Trung ương 6 khóa XVIII ĐCS Trung Quốc đã thông qua *Một số chuẩn mực sinh hoạt chính trị trong đảng trong tình hình mới* và *Điều lệ giám sát trong đảng của ĐCS Trung Quốc* đưa ra những yêu cầu cụ thể đối với việc kiên trì và hoàn thiện sinh hoạt dân chủ và tổ chức sinh hoạt. *Quy định liên quan đến sinh hoạt dân chủ của cán bộ lãnh đạo đảng viên các đơn vị đảng từ cấp huyện trở lên và các cơ quan nhà nước* được ban hành đã thể hiện rõ hơn việc kiên trì và hoàn thiện chế độ sinh hoạt dân chủ ở TCCSB. Đây cũng là thành tựu mới nhất của ĐCS Trung Quốc trong việc đảm bảo tôn trọng vai trò chủ thể của đảng viên, tăng cường mở rộng giám sát, thúc đẩy quyết sách dân chủ, tích cực mở rộng dân chủ trong đảng để thúc đẩy dân chủ nhân dân của ĐCS Trung Quốc⁽¹⁸⁾.

2. Những vấn đề còn tồn tại trong việc xây dựng chế độ dân chủ ở TCCSB của ĐCS Trung Quốc

Từ Đại hội XVI tới nay, vấn đề triển khai xây dựng dân chủ ở TCCSB dựa trên tình hình thực tế của địa phương đã giành được nhiều thành quả, thể hiện sức sáng tạo không ngừng của ĐCS Trung Quốc về cả lý luận và thực tiễn. Tuy nhiên, xây dựng dân chủ là một nhiệm vụ hết sức khó khăn, yếu tố văn hóa chính trị

truyền thống như tín ngưỡng, tình cảm và thái độ chính trị, v.v... ảnh hưởng đến tính uy nghiêm của chế độ dân chủ cấp cơ sở trong đảng, làm cho việc chấp hành chế độ dân chủ chưa mạnh, quan điểm về dân chủ còn chưa rõ ràng. Thêm vào đó, Trung Quốc lại đang trong giai đoạn chuyển đổi, phải đối mặt với nhiều biến đổi khó lường. Vì vậy, hiện nay vấn đề xây dựng dân chủ ở TCCSĐ vẫn còn một số tồn tại như sau:

Thứ nhất, tính công khai minh bạch chưa cao. Một số TCCSĐ còn có hiện tượng như có những việc lẽ ra tất cả đảng viên phải được biết nhưng lại giấu giếm; một số việc phải để cho tất cả đảng viên tham gia thì lại che đậy, không cho tham gia; có những sự việc nên để đảng viên giám sát theo dõi nhưng lại đối phó né tránh, không cho đảng viên giám sát; có những việc không công khai hoặc công khai thiếu nội dung hoặc thiếu tính xác thực, chỉ mang tính hình thức. Đặc biệt, hoạt động, quá trình ra quyết định và vận hành quyền lực của một số lãnh đạo còn chưa công khai minh bạch, làm cho đảng viên không thể đi sâu nắm bắt tình hình⁽¹⁹⁾.

Thứ hai, chưa tạo được bầu không khí thực sự dân chủ. Vấn đề phát huy dân chủ trong đảng thường đề cập đến tính tập trung nhiều hơn, ít nói đến dân chủ. Một số cán bộ lãnh đạo bỏ qua các ý kiến và đề xuất của đảng viên, hoặc can thiệp vào ý nguyện lựa chọn cá nhân của đảng viên, biến chế độ tập trung dân chủ trở

thành cá nhân quyết định. Nguyên nhân dẫn đến tình trạng này là còn do không ít đảng viên dao động về lý tưởng, không nhiệt tình tham gia vào các công việc và thiếu sáng kiến, không thực hiện các quyền của mình, có thái độ thờ ơ không quan tâm, không phản đối, không đưa ra quan điểm và đề nghị, chỉ chờ các lãnh đạo đưa ra quyết định⁽²⁰⁾.

Thứ ba, trình tự thực hiện dân chủ chưa được chuẩn hóa. Lẽ ra vấn đề phải đưa ra cho đảng viên thảo luận và lấy ý kiến, nhưng trong quá trình thực hiện thường bỏ qua qui trình này, thậm chí nếu có chỉ là hình thức; vấn đề lẽ ra đảng viên và tổ chức cơ sở đảng phải thảo luận dân chủ, nhưng lại do ban lãnh đạo trực tiếp nghiên cứu và ra quyết định, sau đó thông báo lấy biểu quyết là xong⁽²¹⁾.

Thứ tư, phương thức giám sát bị bóp méo. Sinh hoạt dân chủ của cán bộ lãnh đạo và sinh hoạt của tổ chức đảng lẽ ra là cách tốt nhất để giám sát lẫn nhau, nhưng một số TCCSĐ đã biến việc sinh hoạt dân chủ thành buổi nghiên cứu công việc, buổi tổng kết công tác hay buổi bình xét thành tích, một số người cấp dưới tranh thủ cơ hội để khen ngợi cấp trên, cấp trên biểu dương cấp dưới, đối với những vấn đề sai trái chỉ nói qua loa, đánh giá tất cả đều tốt⁽²²⁾. Bên cạnh đó, hệ thống cơ sở đảng cũng rất bất lợi để giám sát dân chủ bởi vì kết cấu quyền lực của lãnh đạo ở cơ sở vẫn tồn tại hiện tượng kiêm nhiệm, quyền lực đặt lên vai một người, quyền

lực lớn hơn tập trung, tác phong “cửa quyền”, “áp đặt” thể hiện rất rõ, ảnh hưởng không ít tới việc phát huy dân chủ và thực hiện giám sát dân chủ⁽²³⁾.

Kết luận

Thực hiện dân chủ ở TCCSĐ là vấn đề luôn đặt ra đối với ĐCS Trung Quốc đặc biệt trong giai đoạn từ đầu thế kỷ XXI đến nay. Về mặt lý luận, ĐCS Trung Quốc đã không ngừng nâng cao nhận thức, coi việc xây dựng và phát huy dân chủ ở TCCSĐ là nền tảng, có nhiều chủ trương, đường lối thiết thực thúc đẩy dân chủ trong đảng. Và trong thực tiễn, ĐCS Trung Quốc cũng đã không ngừng tìm tòi, thực hiện nhiều biện pháp đổi mới nhằm đẩy mạnh xây dựng dân chủ ở TCCSĐ, trên cơ sở tôn trọng bảo đảm vai trò làm chủ của đảng viên, đẩy mạnh tiến trình thực hiện bầu cử dân chủ trong đảng công bằng và công khai, nâng cao trình độ khoa học hóa các quyết sách dân chủ trong đảng, thúc đẩy kết hợp giám sát trong và ngoài đảng, v.v... dần hoàn thiện hệ thống qui chế dân chủ một cách hợp lý và khoa học. Tuy nhiên, trong điều kiện tình hình mới, làm thế nào để có thể phát huy dân chủ thực sự ở TCCSĐ, thúc đẩy xây dựng dân chủ trong Đảng, tiếp tục duy trì vai trò của đảng cầm quyền, tăng cường củng cố lòng tin của đảng viên và quần chúng nhân dân đối với đảng cũng đang là vấn đề đặt ra đối với ĐCS Trung Quốc. Vì thế, việc tiếp tục đi sâu nghiên

cứu cả về lý luận lẫn thực tiễn, từ đó có được những gợi mở đối với ĐCS Việt Nam trong việc thực hiện dân chủ ở TCCSĐ là việc làm cần thiết và có ý nghĩa.

CHÚ THÍCH:

****“Càng dễ cử và bầu trực tiếp”** là chế độ bầu cử thành viên ban lãnh đạo ở TCCSĐ thông qua việc trực tiếp bầu cử có số dư ở Đại hội Đảng hoặc Đại hội đại biểu Đảng dựa trên danh sách các ứng viên đã được tổ chức đảng, cán bộ đảng viên và quần chúng công khai đề cử và tiến hành công bố khảo sát lấy ý kiến.

(1) Hội nghị Trung ương 4 Đại hội XVI ĐCS Trung Quốc đã thông qua “Quyết định về các vấn đề trọng đại liên quan đến tăng cường đổi mới và xây dựng đảng trong tình hình mới của ĐCS Trung Quốc”, Nhân dân Nhật báo ngày 18-9-2009.

(2) Toàn văn báo cáo Đại hội XVI ĐCS Trung Quốc, http://www.china.com.cn/guoqing/2012-10/17/content_26821180_10.htm.

(3) Ban Biên tập Lịch sử ĐCS Trung Quốc: *Biên tập Điều lệ Đảng ĐCS Trung Quốc*, Nxb Lịch sử Đảng Trung cộng, Bắc Kinh, tr.18.

(4) Toàn văn báo cáo Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc, <http://www.chinapeople.com/peoplele/pqrry/pqrryinfo.aspx?pid=4044>.

(5) Phòng Nghiên cứu văn kiện Trung ương ĐCS Trung Quốc, *Báo cáo văn kiện Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc*, NXB Nhân dân, năm 2013, tr.7.

(6) Phòng Nghiên cứu văn kiện Trung ương ĐCS Trung Quốc, *Báo cáo văn kiện Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc*, Nxb Nhân dân, năm 2013, phần 12.

(7) Lưu Thư Lâm: *Sự lãnh đạo và giám sát dân chủ của Đảng*, Nxb Biên dịch Trung ương, Bắc Kinh, 2008, tr.60.

(8) Hội nghị Trung ương 4 khoá XVI ĐCS Trung Quốc thông qua quyết định tăng cường xây dựng năng lực cầm của đảng, ngày 19/9/2004, Nhân dân nhật báo ngày 19-9-2004.

(9) *Toàn văn báo cáo Đại hội XVII ĐCS Trung Quốc* <http://www.chinapeople.com/peoplelele/pqpty/pqptyinfo.aspx?pid=4044>.

(10) Khâu Chấn Hưng: *Nghiên cứu về xây dựng dân chủ ở TCCSD*, Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học ngoại ngữ Tây An, năm 2014.

(11) Phòng Nghiên cứu văn kiện Trung ương ĐCS Trung Quốc, *Báo cáo văn kiện Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc*, Nxb Nhân dân, năm 2013, tr.7.

(12) Phòng Nghiên cứu văn kiện Trung ương ĐCS Trung Quốc, *ttdd*, tr.5.

(13) Diêu Hằng, *Bầu cử đại biểu Đại hội XVIII – Thực tiễn sáng tạo dân chủ trong đảng*, Báo mạng nhân dân, ngày 16/8/2012. <http://theory.people.com.cn/n/2012/0816/c148980-18757527.html>.

(14) Quá trình bầu cử đại biểu Đại hội XIX, <http://dangjian.people.com.cn/BIG5/n1/2017/0930/c117092-29570771.html>.

(15) Triệu Hồng Trúc: *Từng bước tăng cường cơ chế giám sát và hạn chế quyền lực*, Nhân dân nhật báo, ngày 27-11-2013.

(16) Nhiệm Trung Bình, Mao Chấn Quân: *Nghiên cứu so sánh hình thức phát triển dân chủ ở Tổ chức cơ sở đảng - thực tiễn ở Khu Tân Đô, Tứ Xuyên và thành phố Nhữ Sơn, Sơn Đông*, Tạp chí Nghiên cứu, Kỳ 1 năm 2014, tr.28, 29.

(17) Trần Nguyên Trung và các tác giả, *Chế độ bầu cử trực tiếp - Sự sáng tạo và hiệu ứng chính trị*, Nxb Nhân dân Quảng Tây, năm 2014, tr.156.

(18), (20), (21), (22) Mã Tiêu Vinh, *Những vấn đề còn tồn tại và đối sách trong xây dựng dân chủ ở tổ chức cơ sở đảng*, http://www.qstheory.cn/lqikan/2015-04/09/c_1114919432.htm.

(23) Viên Xuân Hà, *Đặc điểm dân chủ trong Đảng của Đảng cầm quyền phương Tây và những suy ngẫm để tăng cường dân chủ trong đảng của ĐCS Trung Quốc*, Báo Đại học Sư phạm Tây Hoa, năm 2013, kỳ 4.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo cáo Đại hội ĐCS Trung Quốc lần thứ XVI, XII, XVIII

2. Sách hướng dẫn đọc Báo cáo Đại hội XVIII ĐCS Trung Quốc, Nxb Nhân dân, năm 2013.

3. Trần Nguyên Trung và các tác giả, *Chế độ bầu cử trực tiếp - Sự sáng tạo và hiệu ứng chính trị*, Nxb Nhân dân Quảng Tây, năm 2014.

4. Lưu Hán Phong, *Tìm hiểu thực tiễn dân chủ cơ sở trong đảng và lộ trình đổi mới: Lấy Thủ đô Bắc Kinh làm ví dụ*, Nxb Đại học Sư phạm Thủ đô, năm 2013.

5. Vương Trường Giang, *Đổi mới chế độ dân chủ trong Đảng: Nghiên cứu về bầu cử trực tiếp ban lãnh đạo đảng ủy cơ sở*, Nxb Biên dịch Trung ương, năm 2007.

6. Vương Dũng Bản, *Đổi mới chế độ dân chủ trong Đảng và lựa chọn lộ trình: Nghiên cứu thí điểm dân chủ trong đảng ở cơ sở và địa phương*, Nxb Biên dịch Trung ương năm 2010.

7. Chu Vĩ, *Bàn về phát triển khoa học trong xây dựng dân chủ ở TCCSD*, Nxb Trường Đảng Trung ương, năm 2009.

8. Trịnh Trường Trung, *Đổi mới chế độ dân chủ trong Đảng của ĐCS Trung Quốc*, Nxb Nhân dân Thiên Tân, năm 2005